

UDK: 37.01:004

RAQAMLI TA’LIM MUHITIDA O‘QUVCHILARNING BILISH FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Muallif: **Mamatqulova Sojida G‘opporjonovna**
Farg‘ona viloyati, Dang‘ara tumani, 36-umumiy o‘rta ta’lim maktabi,
ona tili va adabiyot fani o‘qituvchisi
DOI:https://doi.org/10.5281/zenodo.22942488

Annotatsiya: Mazkur tezisda raqamli ta’lim muhitida o‘quvchilarning bilish faoliyatini rivojlantirishning pedagogik asoslari tahlil qilingan. Zamonaviy ta’lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish o‘quvchilarning mustaqil bilim olishi, axborotni izlash va tahlil qilishi, muammoli vaziyatlarga yechim topishi hamda ijodiy fikrlashini rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Tadqiqotda raqamli ta’lim muhitini samarali tashkil etishning pedagogik shartlari aniqlanib, o‘quvchilarning bilish faolligini oshirishga xizmat qiluvchi metodik yondashuvlar yoritilgan.

Kalit so‘zlar:raqamli ta’lim, bilish faoliyati, raqamli texnologiyalar, mustaqil ta’lim, pedagogik shartlar, interfaol metodlar, raqamli kompetensiya, axborot madaniyati.

Аннотация:В тезисе анализируются педагогические основы развития познавательной деятельности учащихся в цифровой образовательной среде. Использование цифровых технологий в современном образовательном процессе создает новые возможности для самостоятельного обучения учащихся, поиска и анализа информации, решения проблемных ситуаций и развития творческого мышления. В исследовании определены педагогические условия эффективной организации цифровой образовательной среды и рассмотрены методические подходы, направленные на повышение познавательной активности учащихся.

Ключевые слова:цифровое образование, познавательная деятельность, цифровые технологии, самостоятельное обучение, педагогические условия, интерактивные методы, цифровая компетентность, информационная культура.

Abstract: This thesis analyzes the pedagogical foundations of developing students’ cognitive activity in a digital learning environment. The use of digital technologies in modern education creates new opportunities for independent learning, information search and analysis, problem solving, and creative thinking. The study identifies the main pedagogical conditions for effective organization of a digital learning environment and examines methodological approaches aimed at increasing students’ cognitive activity.

Keywords:digital education, cognitive activity, digital technologies, independent learning, pedagogical conditions, interactive methods, digital competence, information culture.

© 2026 International Journal of Literature and Language Studies. All Rights Reserved.

KIRISH

Bugungi kunda raqamli texnologiyalarning ta’lim tizimiga keng joriy etilishi o‘quv jarayonining mazmuni, shakl va metodlarini takomillashtirishga xizmat qilmoqda. Raqamli ta’lim muhiti o‘quvchiga nafaqat tayyor bilimlarni o‘zlashtirish, balki zarur axborotni mustaqil izlash, saralash, tahlil qilish va amaliy faoliyatda qo‘llash imkoniyatini yaratadi.

Ta’lim jarayonining asosiy vazifalaridan biri o‘quvchini faol bilish subyekti sifatida shakllantirishdan iborat. Shu nuqtayi nazardan, o‘quvchilarning bilish faoliyatini rivojlantirish zamonaviy pedagogikaning muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Raqamli vositalarning ta’limga kirib kelishi o‘quvchilarning bilim olish jarayonini individuallashtirish, tezkor teskari aloqa o‘rnatish va turli ta’limiy resurslardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Biroq texnologiyaning mavjudligi o‘z-o‘zidan yuqori pedagogik natijani kafolatlamaydi. Raqamli vositalardan foydalanish samaradorligi, avvalo, uning pedagogik maqsadga muvofiq tanlanishi va o‘quvchining bilish faoliyatini faollashtirishga yo‘naltirilishiga bog‘liq.

METODOLOGIYA

Tadqiqotning metodologik asosini pedagogikaning shaxsga yo‘naltirilgan, kompetensiyaviy va faoliyatga asoslangan yondashuvlari tashkil etadi.

Tadqiqot jarayonida pedagogik adabiyotlarni nazariy tahlil qilish, taqqoslash, umumlashtirish, tizimlashtirish va pedagogik kuzatish metodlaridan foydalanildi.

Raqamli ta’lim muhitida o‘quvchilarning bilish faoliyatini rivojlantirish quyidagi tarkibiy bosqichlar asosida ko‘rib chiqildi:

motivatsiya → muammoli vaziyat → axborotni izlash → axborotni tahlil qilish → mustaqil faoliyat → natijani taqdim etish → teskari aloqa → refleksiya.

Mazkur jarayonda o‘qituvchi o‘quvchiga tayyor bilim beruvchi emas, balki uning mustaqil bilish faoliyatini tashkil etuvchi va yo‘naltiruvchi subyekt sifatida namoyon bo‘ladi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari raqamli ta’lim muhitidan maqsadli foydalanish o‘quvchilarning bilish faoliyatini bir necha yo‘nalishda rivojlantirish imkonini berishini ko‘rsatdi.

Birinchidan, raqamli ta’lim vositalari o‘quvchilarning mustaqil ta’lim olish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Elektron darsliklar, ta’lim platformalari va raqamli axborot resurslari o‘quvchiga o‘z bilimini mustaqil ravishda kengaytirish imkonini beradi.

Ikkinchidan, interaktiv topshiriqlar o‘quvchining bilishga bo‘lgan qiziqishini oshiradi. Test, viktorina, elektron topshiriq va ta’limiy o‘yinlardan foydalanish o‘quvchini faol ishtirok etishga undaydi.

Uchinchidan, raqamli ta’lim muhitida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar mavjud. O‘quvchilarga turli manbalardan olingan ma’lumotlarni taqqoslash, ularning ishonchliligini aniqlash, dalillarni tahlil qilish va xulosa chiqarishga yo‘naltirilgan topshiriqlar berish mumkin.

To‘rtinchidan, raqamli vositalardan foydalanish hamkorlikdagi ta’lim imkoniyatlarini kengaytiradi. Guruhli elektron loyihalar, umumiy topshiriqlar va taqdimotlar o‘quvchilarning kommunikativ hamda hamkorlik ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Shuningdek, raqamli ta’lim muhitida o‘quvchilarning individual ta’lim ehtiyojlarini hisobga olish imkoniyati ortadi. O‘quvchi topshiriqlarni o‘zlashtirish darajasiga mos ravishda bajarishi va o‘z natijasini kuzatib borishi mumkin.

© 2026 International Journal of Literature and Language Studies. All Rights Reserved.

MUHOKAMA

Raqamli ta’lim muhitining pedagogik imkoniyatlaridan samarali foydalanish uchun o‘qituvchi texnologiyani ta’lim maqsadidan ustun qo‘ymasligi kerak. Raqamli vosita darsning maqsadi emas, balki ta’limiy maqsadga erishish vositasi sifatida qaralishi lozim.

Masalan, o‘quvchiga tayyor elektron ma’lumotni taqdim etishdan ko‘ra, unga muammoli savol berish va tegishli raqamli manbalar orqali javobni mustaqil izlash vazifasini topshirish uning bilish faoliyatini ko‘proq faollashtiradi.

Shu bilan birga, raqamli ta’lim muhitida axborotning ishonchliligini baholash, raqamli xavfsizlik va axborot madaniyatiga rioya qilish masalalari ham muhim ahamiyatga ega. O‘quvchilarni raqamli resurslardan ongli, mas’uliyatli va maqsadli foydalanishga o‘rgatish zamonaviy pedagogning muhim vazifalaridan biridir.

Raqamli ta’lim sharoitida o‘qituvchining kasbiy kompetensiyasi ham alohida ahamiyat kasb etadi. O‘qituvchi raqamli vositalarni texnik jihatdan qo‘llash bilan bir qatorda, ularni didaktik va metodik jihatdan to‘g‘ri tanlay olishi zarur.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, raqamli ta’lim muhiti o‘quvchilarning bilish faoliyatini rivojlantirish uchun katta pedagogik imkoniyatlarga ega. Uning samaradorligi raqamli texnologiyalarning ko‘pligi bilan emas, balki ulardan pedagogik maqsadga muvofiq foydalanish bilan belgilanadi.

O‘quvchilarning mustaqil izlanishi, axborotni tahlil qilishi, muammoli vaziyatlarni hal etishi, ijodiy va tanqidiy fikrlashi uchun raqamli ta’lim muhitida faoliyatga yo‘naltirilgan topshiriqlar tizimini ishlab chiqish maqsadga muvofiq.

Shuningdek, o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyasini rivojlantirish, raqamli resurslardan foydalanish metodikasini takomillashtirish va o‘quvchilarda axborot madaniyatini shakllantirish raqamli ta’lim samaradorligini oshirishning muhim pedagogik shartlari hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi. “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun. – Toshkent, 2020.
2. Azizxo‘jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent.
3. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta’limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent.
4. UNESCO. Guidance for Generative AI in Education and Research. – Paris, 2023.
5. OECD. Digital Education Outlook. – Paris: OECD Publishing.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining ta’lim tizimini raqamlashtirish va raqamli texnologiyalarni rivojlantirishga oid normativ-huquqiy hujjatlari.

© 2026 International Journal of Literature and Language Studies. All Rights Reserved.